

over de „Algemeene Genade“.

(Antwoord aan Dr O. Noordmans)

VIII.

De verbondsgedachte, gelijk ze in de gereformeerde theologie tot ontwikkeling kwam, heeft niet alleen voor de bepaling van het begrip der „religie“, maar ook voor dat van „medearbeider“ (medewerker) Gods haar constitutieve betekenis, zoo merkten we op.

Dat dit voor de „religie“ zoo is, behoeven we niet breed te ontwikkelen, vooral niet in het bestek van deze artikelen. Misschien doet zich later nog wel eens de gelegenheid voor, hier aan te toonen, dat Schleiermachers theorie omtrent het „schlechthinige Abhängigkeitsgefühl“ door de verbondsgedachte wordt geoordeeld. In het licht van het verbond zelf wordt alle „schlechthinige“ relatie als zoodanig als fictief gezien; wijl het verbond SCHEPPINGSverbond is leert het breken met de fictie van een „schlechthiniges FREIHEITS-gefühl“, en wijl het scheppingsVERBOND is, doet het desgelijks ten aanzien van het „schlechthinige ABHÄNGIGKEITSgefühl“. Maar ik weet, dat dit alles veel te kort en veel te moeilijk gezegd is voor het meerendeel van onze lezers; en wacht dus op een latere gelegenheid, om dit wat duidelijker en breder te zeggen.

Thans echter is het wél de plaats, om het „medearbeider-Gods-zijn“ te laten bepalen door de verbondsgedachte. Want dit begrip raakt wel degelijk rechtstreeks de vraag, of, en zoo ja, in welken (eventueelen) mate, men God rechtstreeks als zijn verbonds-god (hetzij dan erkend of niet-meer-erkend) dienen kan (door herstellende genade) en ook dienen móet (krachtens Gods openbaring, dat Hij van den mensch blijft waken wat Hij van den aanvang heeft gezegd) ook in en door het „cultuurleven“.

In het kort nu komen mijn aan het door Dr Noordmans gecritiseerde opstel ten grondslag gelegde gedachten hierop neer:

a) God heeft met den mensch na de schepping van den mensch een verbond gesloten; Hij heeft hem geschapen als begrepen in dit verbond. En deze scheppings-beschikking van God zal tot in alle eeuwigheid zijn doen gelden (ook indien de mensch het verbond gaat breken).

b) Dit verbond is twee-zijdig, di-pleurisch; „in alle verbanden zijn twee deelen begrepen“. Het brengt dus tusschen God en zijn schoonste en rijkste scheep, den mensch, een vreedzame relatie, die altijd twee-zijdig is: God bindt zich aan den mensch, de mensch bindt zich aan God; beiden doen dit in vrijheid, waarbij de vrijheid steeds bepaald wordt, in haar begrip, door den gansch onderscheiden „aard“ (feitelijk is het woord ongewenscht) van God en van den mensch, door Gods „natuur“ en door de menselijke „natuur“.

c) Dat dit verbond MOGELIJK werd, dat het kon ontstaan, en ook ontstaan IS, dat hangt af van Gods „één-zijdige“, mono-pleurische, soevereine beschikking. Het oneindige kwalitatieve verschil tusschen God en mensch wordt door de gereformeerde theologie reeds vele eeuwen lang gekend, en vóór-opgesteld, juist hier.

d) Dat dit „één-zijdige“, mono-pleurische besluit, deze soevereine beschikking Gods, den mensch ook bekend maakt wordt, is een feit; maar het feit van deze bekendmaking geschiedde niet vóór, doch ná de feitelijke intrede van den verbondstoestand. God heeft niet den mensch éerst een „objectieveerende“, bloot theoretische „uitenzetting“ gegeven over het verbond, over zijn manieren, grondslagen, etc., teneinde den mensch dan vervolgens, na dexe „voorbereidenden“ informatiedienst te vraag voor te leggen, of hij nu wel zoo vriendelijk zou willen zijn, na bestudeering van de statuten en bepalingen van het aan te gane verbond, ook existentieel „daarin“ te „treden“ en tot het in concept ontworpen verbond nu ook zijnerzijds toe te treden. Neen, de bekendmaking van het soevereine karakter der verbondsbeschikking, de verkondiging van het mono-pleurische moment in dit verbond, geschiedt achteraf, t.w. als de mensch reeds leeft in het verbond, als het di-pleurische verkeer reeds plaats heeft, existentieel. De tot den mensch komende verkondiging van de oer-termen van het verbond is zelf een der weldaden van het verbond, dat reeds van kracht is, dat vanden aanvang af van kracht is.

Met andere woorden: het oneindige kwalitatieve verschil tusschen God en mensch worden den mensch gepredikt in en door een verbonds-gesprek, waarin God hem achteraf óók theoretische kennis geeft van deze verbondstermen. Het oneindige kwalitatieve verschil tusschen God en mensch kan slechts geloofswaarheid weten voor wie existentieel leeft in en uit den omgang, di-pleurisch, met God. Daarom is ook — dit tusschen haakjes — de hedendaagsche existentieel-filosofie zoo verschrikkelijk ón-existentieel; men kan slechts dan als geloovige, in levend luisteren naar den sprekenden (en gesproken-hebbenden) God redeneeren over het oneindige kwalitatieve verschil tusschen God en mensch, indien men UITGEGAAN is van het feitelijk bestaande VERKEER (verbondsverkeer) met God. Gelijk nog vandaar slechts de geloovende (en daardoor geloovige) mensch gehoorzaam spreken kan over de uitverkiezing (m.a.w. IN di-pleurischen verbondsomgang met God) achteraf handelen kan over het mono-pleurische moment der goddelijke verkiezing, zoo is het ook in de eerste dagen van het verbond, vóór den zondeval: Adam leeft eerst, DI-pleurisch, IN verkeer met God (dit bepaalt zijn mensch-Gods-zijn), en krijgt daarna kennis van het MONOpleurisch beschikt-zijn van dit verbond.

e) Om deze reden is het voor gereformeerde besef niet doeltreffend, met b.v. Kohnstamm te zeggen: „in een wereld, die de Schepping is van een almachtigen Schepper, kan niemand eenige taak hebben“. De Schrift stelt hier aanstonds dit tegenover: „slechts in een wereld, die de schepping is van den almachtigen God, kan het woord „taak“ in zijn strikten zin met goede reden worden gebruikt“.

Want juist doordat God de Almachtige is (soverein, éézijdig beschikkend, altijd vóór-beschikkend), kan Hij den mensch krachtens zijn monopleurische beschikking „roepen“ (Rom. 4:17) tot een taak, welke hem tot medewerker Gods maakt (dit maken accentueert het woord taak, garandeert aan dit woord zijn strikten zin). Zoolang evenwel God ALLEEN als almachtige, soevereine Beschikker gezien wordt (en men het oneindig kwalitatieve verschil tusschen God en mensch als bloot „objectieveerende“ theoretische kennis-inhoud abstraheert van de verbondsgedachte, de groote zonde der dialectische theologie), zóólang heeft in het woord „medearbeider“ het voorzetsel „mede“ slechts figuurlijke betekenis; men moet het dan „cum grano salis“ (met een korreltje zout) lezen; in dat geval is de medearbeider feitelijk slechts ónder-arbeider, iemand, die ónder God werkt. Maar zie, nu komt het verbond weer tot den geschapen mensch. En het is aan dit verbond, en daaraan alleen te danken, dat in het begrip „medearbeider“ de praepositie „mede“ NIET „cum grano salis“ opgenomen behoeft te worden. Ook dit voorzetsel „mede“ krijgt nu zijn zeer strikten zin; God „schaamt zich niet“, medearbeider genaamd te worden van hen, die zijn maaksel zijn. De almacht van den Schepper schiep, stelde, de verbondsrelatie; deze kan dus nimmer van gène worden geabstraheerd, noch omgekeerd. Wie dit wel doet (Kohnstamm, hierboven) vervalt van wat Kohnstamm noemde de „israelitische kennis“ (kennis der levende verbondenheid met God) tot wat dezelfde hoogleeraar noemde „grieksche“ kennis, gnoosis, gnostiek (bloot objectieveerende kennis, die vergeet is, dat ze uit die levende verbondenheid met God opkomt en daar weer heen-leiden moet).

f) Nu heeft God in het paradijs (wij gaan uit van de historiciteit van Gen. I—III, en Dr Noordmans had ook dat moeten vooropstellen in zijn rede voor de studenten der V.U., en ook in zijn „Reformatie“-artikelen), — nu heeft, zeggen we, God in het paradijs den mensch o.m. tot taak gesteld, niet alleen, dat hij zou bidden, danken, met eerbied naar de opgaande zon kijken, etc., maar ook, dat hij de aarde zou bebouwen, en haar zou gaan bevolken. Het verbondsverkeer beveelt hem dus, God te dienen, door uit de aarde te halen wat er in ligt, en zijn vrouw te „bekennen“; hij, als verbondskind-ambtsdrager. En dit alles is dan dienst van God, godsdienst. In dit alles is de mensch medearbeider Gods. En aangezien Gods Woord, al ontplooit het zijn inhoud historisch, op elk bepaald moment van zijn spreken steeds in gelijke toonhoogte spreekt, daarom is er precies dezelfde sterkte-grad (zie boven), precies dezelfde gezags-absoluutheid zoowel in Gods gebod, dat de mensch b.v. zal bidden en aanbidden (wat men tegenwoordig bij voorkeur „religieus“ noemt), als ook in dien anderen eisch van Hem, dat de mensch de aarde zal bebouwen en bevolken (wat men tegenwoordig bij voorkeur „cultureel“ noemt).

g) Hiermee is het culturele medearbeider-Gods-zijn in gansch directen zin geworden tot een kwestie van den dienst-van-God, den godsdienst, en gaat het den gansen kosmos als werkteerren voor den God dienenden (godsdienstigen) mensch aanwijzen, zoover als op elken gegeven datum der geschiedenis, de menselijke arm in de gebieden van den kosmos ingrijpen kan (dit laatste hangt af van de bepaalde fase der geschiedenis, waarin elk mensch geboren wordt). Wij deinzen dan ook niet terug voor de uitspraak, dat de mensch Gods medearbeider is niet in de schepping (of herschepping), niet in de geboorte (of wedergeboorte), doch wel degelijk in de voorzienigheid (onderhouding en regeering van het door schepping of herschepping, geboorte of wedergeboorte tot stand gekomen leven en levensgoed, levensdomein). De MONOpleurisch ondernomen en voltrokken SCHEPPINGS-acte Gods bepaalde dus, (gelijk achteraf den reeds God geloovenden en dus reeds gehoortzamen den mensch bekend gemaakt is), dat er een DI-pleurische onderhoudings- en regeerings-acte over alle geschapen, geboren (herschapen, wedergeboren) leven gaan zou. En deze di-pleurische onderhoudings- en regeeringsdienst voltrekt zich binnen het verbond, dat immers uit monopleurische beschikking óók DIT di-pleurisch verbonds-verkeer met zijn volle attentie voor heel Gods kosmos stelde. Zoodra maar weer ook op dit „terrein“ (pas op voor het woord) alle di-pleurisch verkeer van den mensch met God (ook in dit medearbeiderschap) herleid is en blijft tot het mono-pleurische besluit Gods, en als daarvan afhankelijk gezien wordt, zijn de zoeven gebruikte woorden „di-pleurische onderhoudings- en regeeringsdienst“ volstrekt ongevaarlijk en is het verzuim, dat ze niet spreken durft of wil, schuldig. Den mensch op te nemen als heuschen MEDEWERKER Gods in den dienst der voorzienigheid (onderhouding en regeering) is absurd en leidt tot een onbijbelsche anthropologie, zoolang men de termen „onderhouding“ en „regeering“ als praedicaten (gezegden) bij het subject (het onderwerp) mensch zou los-denken van de grondgedachte der monopleurische scheppingsacte Gods. Maar daartegen hebben wij uitdrukkelijk gewaarschuwd. En daarom is — onder dit voorbehoud — het begrip medearbeider Gods volkomen gelegitimeerd (theologisch wettig verklaard) juist door de leer van het scheppings- (Zie vervolg op blz. 212.)

Verbondsleven als factor in de Wereldgeschiedenis.

Wij beleven de botsing tusschen de machtspolitiek en de moraalpolitiek.

Te verwachten is, dat de moraal van de macht sterker zal blijken dan de macht van de moraal. Voor hen, die van het christendom een moraal gemaakt hebben, die moest kunnen bestaan voor het aangezicht van socialist en communist, is het een kwade tijd.

Voor hen, die wel luide roepen van het Koninkrijk, maar den Koning der Eere een Raad van State geven, waarin Tolstoi en Marx voor de constitutie moeten waken, is er geen perspectief.

Maar in deze dagen spreekt God de Almachtige weder Zijn Verbondswoord: Wandel voor Mijn aangezicht.

Het is goed, niet te leven bij kranten-angst, maar bij Schrift-geloof.

Dezer dagen trof mij bijzonder de episode uit Abram's leven, die ons verhaald is in Genesis 14. Wellicht het verhaal van den éersten Wereldoorlog.

Het is een heele parade van koningen en een aaneenschakeling van bloedige veldslagen.

Tot in het dal van Siddim de beslissende slag wordt geleverd en de overwinnaars wegtrekken, beladen met buit.

De tijding van de nederlaag der Kanaänitische koningen komt tot Abram, den Nomade des geloofs.

Op de leuze „Volk en Vaderland“ zou hij niet gereageerd hebben, hij had gehoorzaamd aan een heel ander bevel: Ga uit uw land en uit uw maatschap!

Voor hem was er maar één ding: Gods Verbond.

En in dat ééne ding alles: zijn bezit, zijn land, zijn zoon, zijn broeder.

In de wereldgebeurtenissen van toen, treft hem dan ook maar één ding: men heeft zijn broeder geroofd!

Het Verbondskind Lot is meegevoerd door de overwinnaars.

Hij, die de belofte had, kan dit niet laten passeeren.

Hij treedt aanstonds op in zijn Verbonds-ambt. Vijf koningen hebben het onderspit gedolven tegen de overwinnaars.

Zelfs reuzen zijn bezweken in een nutteloozen kamp tegen deze wereldmachten.

Maar Abram, de Nomade, wapent zijn herders en roept zijn wapenbroeders in het geweer.

Hij doet den loop der geschiedenis keeren.

Lot brengt hij weder en om Lots wille al de have der Kanaänieten.

En dan treedt Melchizedek op, de Koning des Vrèdes!

Want er kan alleen vrede op aarde zijn, waar het Verbond wordt geëerd.

Is deze factor in de wereldgeschiedenis niet een zeer verwaarloosde factor, ook door de belijders?

Een belijder, voor wien het Verbond Gods niet de centrale plaats bekleedt bij al zijn beschouwingen, voor wien het niet de dynamische kracht is bij al zijn handelingen, is een uitgeleverde aan de onheilige machten, die woeden in deze wereld.

God verwekke Zich in onze dagen een volk, dat bij de belofte leeft.

Dat niet verschrikt wordt door hunlied ver-schrikking, omdat het de stem heeft gehoord: Ik ben God de Almachtige.

Dat de schatten van Sodom veracht en door geen Bera rijk gemaakt wil worden, omdat het alleen wil leven uit de schatten des Verbonds.

Een voetstap bezit buiten het Verbond — en de geloofskracht is weg!

Maar boven de tent van den Nomade Abram fonkelen de sterren der belofte.

En waar deze ontelbare sterren flonkeren, is geen tijd meer donker te noemen.

Zoo schrijft God op het program van Zijn volk in dezen tijd: Maakt de volken Mijn onderdanen.

Bouw de muren van Sion op!

Laat de luxe-Zending en de liefhebberij-Evangelisatie eens op het éérste plan komen.

Vergeet de verwoeste erfenissen niet, met name niet in België en Frankrijk.

Laat uw gebeden als vurige pijlen zich uitstorten over het hoofd van den Anti-Christ.

Schakel toch alles, uw kranten, uw scholen, uw verenigingen in, in dat ééne groote doel!

Durf zoo een dwaas zijn om Christus' wil.

En zoo zullen in het Volk des Verbonds alle geslachten des aardrijks worden gezegend!

N. B.